

Rapport

Prinsjesdagpeiling 2020

**Waardering van ministers, lijsttrekkers en de mening
van kiezers over het economische beleid voor 2021**

September 2020

Prinsjesdagpeiling I&O Research

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Datum

september 2020

Auteurs

Peter Kanne
Milan Driessen

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Belangrijkste uitkomsten	4
1 Bekendheid en waardering politici	8
1.1 Bekendheid ministers	8
1.2 Waardering ministers	9
1.3 Ministersprofielen	10
1.4 Bekendheid lijsttrekkers	18
1.5 Waardering lijsttrekkers	19
2 Economisch beleid	20
2.1 Ruim vier op de tien willen meer investeren in 2021	20
2.2 Investerings in gezondheidszorg meest populair	22
2.3 Vier op tien willen bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking	24
2.4 Merendeel wil grote bedrijven extra belasten	26
3 Onderzoeksverantwoording	28

Belangrijkste uitkomsten

In de aanloop naar Prinsjesdag voerde I&O Research – wederom in samenwerking met de Volkskrant – de jaarlijkse Prinsjesdagpeiling uit. Dit landelijk representatieve onderzoek onder 2.053 Nederlanders van 18 jaar en ouder liep van donderdag 3 tot maandag 7 september 2020. Het onderzoek laat de waardering voor alle ministers en de belangrijkste lijsttrekkers zien. In paragraaf 1.3 geven we van de meest opvallende ministers een profiel. Bovendien gaat dit onderzoeksrapport over de vraag waarop het financiële beleid van het kabinet in 2021 gericht moet zijn. Het antwoord: in ieder geval niet bezuinigen.

Waardering ministers: Rutte en Hoekstra gezamenlijk op 1

Aangezien het de laatste Prinsjesdag is van dit kabinet, is het te lezen als het eindrapport van deze ministersploeg.

Van alle ministers¹ worden Mark Rutte en Wopke Hoekstra het best beoordeeld (7,1).

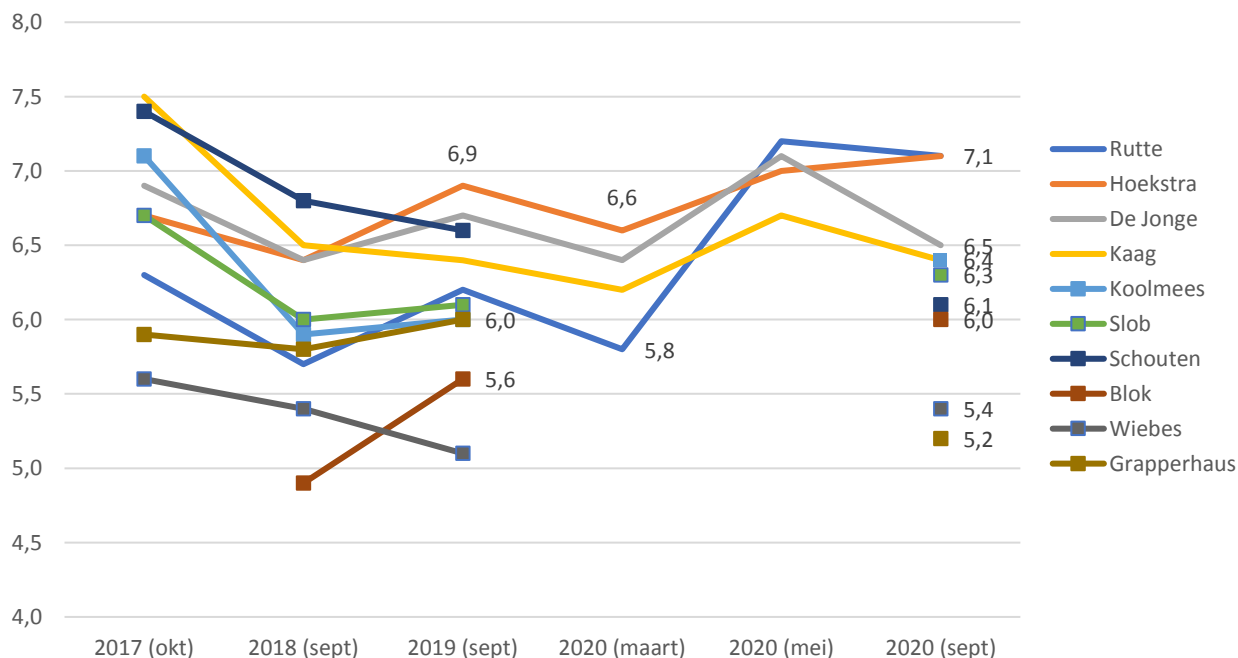
Hugo de Jonge wordt nu minder goed beoordeeld dan in mei. Door zijn rol in de coronacrisis steeg de waardering voor zijn optreden (van een 6,6 naar een 7,1), maar in september is dit gedaald naar een 6,5.

De ministers Blok en Koolmees worden nu beter gewaardeerd dan de afgelopen jaren.

De waardering voor minister Grapperhaus (die steeds rond een 6 lag) daalde – na zijn coronamisser bij zijn bruiloft – naar een 5,2, waarmee hij nu de laagst gewaardeerde minister is. De helft van de Nederlanders (52%) vindt hem niet langer “gelooftwaardig als minister van Justitie”².

Figuur 1 – Waarderingscijfers voor ministers

“Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoe u deze politicus waardeert?”

¹ Zie voor een volledig overzicht paragraaf 1.3

² Zie: <https://www.ioerech.nl/actueel/corona-draagvlak-september-2020/>

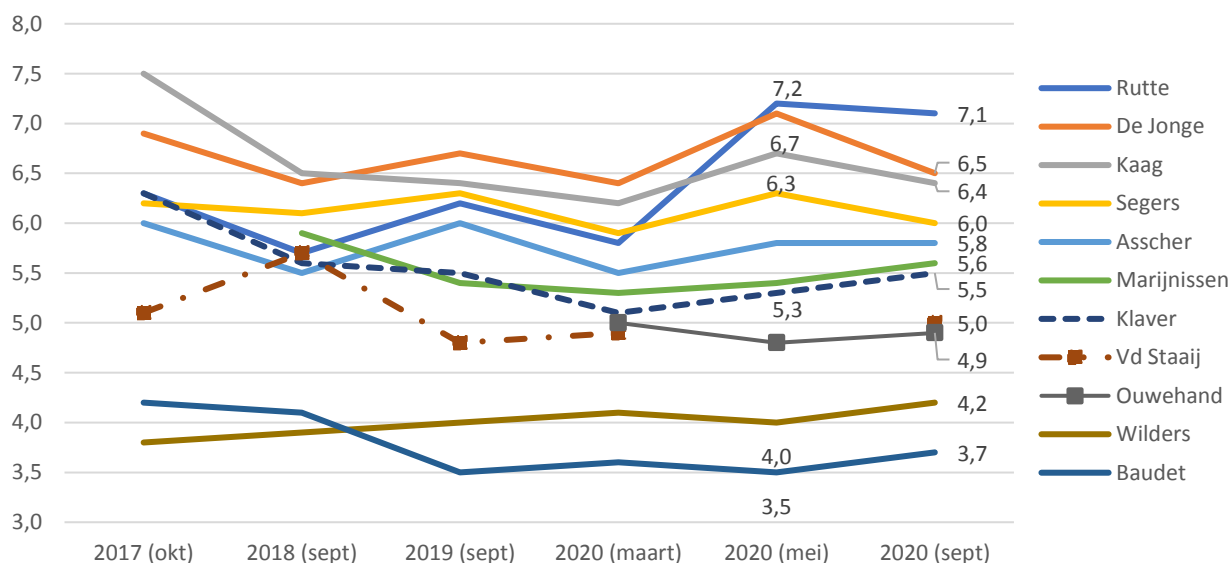
Waardering lijsttrekkers: leiders coalitiepartijen best gewaardeerd

De waardering voor de andere lijsttrekkers is sinds mei weinig veranderd. Het is duidelijk dat Mark Rutte (7,1) als premier nog steeds de meeste waardering krijgt en ook de andere lijsttrekkers van de partijen die deelnemen aan het kabinet (De Jonge, Kaag en Segers) doen het beter dan de leiders van de oppositiepartijen. Van hen krijgt Asscher met een 5,8 het beste cijfer en lijken Marijnissen (5,6) en Klaver (5,5) langzaam iets te groeien.

Hoewel zij gemiddeld nog steeds onvoldoendes scores, is ook de waardering voor Baudet en Wilders iets toegenomen.

Figuur 2 – Waarderingscijfers lijsttrekkers

“Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoe u deze politicus waardeert?”

Kiezers willen dat kabinet blijft investeren in plaats van gaan bezuinigen

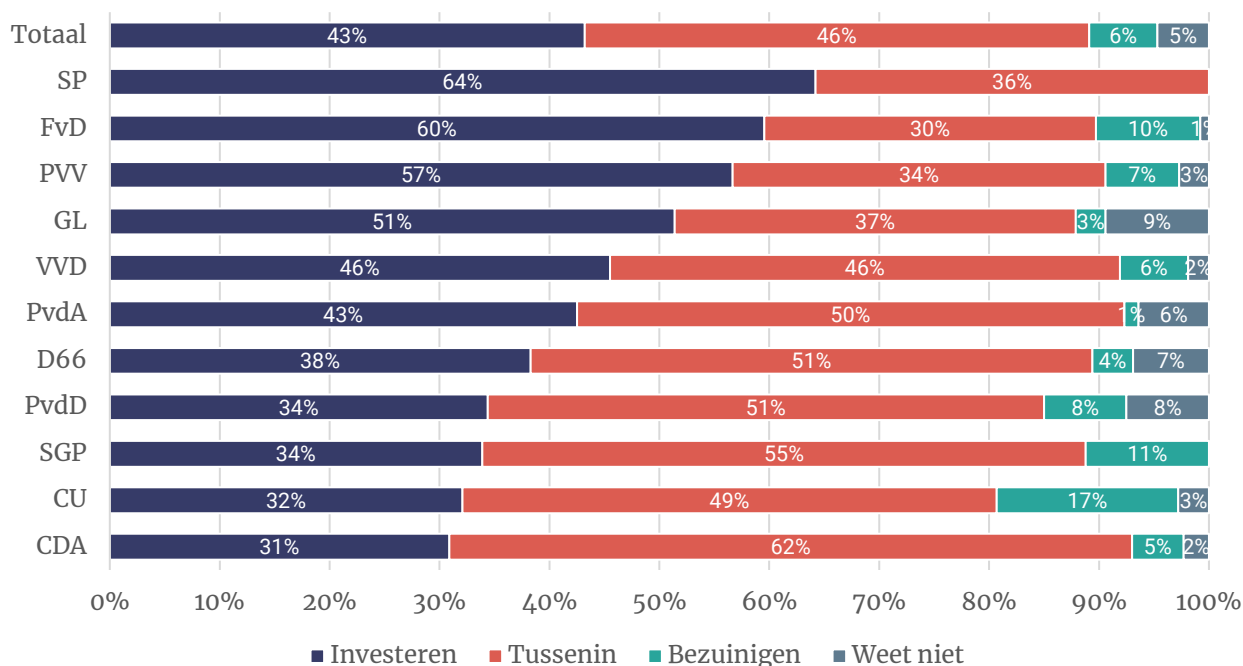
Een substantiële minderheid van de Nederlanders (43%) wil dat het kabinet (veel) meer gaat investeren in 2021. Slechts klein deel wil bezuinigen (6%) en 46 procent neemt een middenpositie in.

Opvallend genoeg zijn het niet alleen de kiezers van de linkse partijen die (fors) willen investeren, maar ook die van PVV (57% wil investeren, 7% bezuinigen) en FvD (60% en 10%). Wat weer eens illustreert dat de kiezers van de ‘rechts-populistische partijen’ sociaaleconomisch eerder links denken. Kiezers van de SP willen het vaakst investeren (64%). Even zo verrassend is het dat ook VVD-kiezers akkoord gaan met een lossere financieringsmoraal, terwijl ze een niet strikte begrotingsdiscipline voorheen als een doodszonde zagen.

Kiezers van CDA, SGP en CU verschillen hierin enigszins van elkaar: ongeveer een derde van hen wil meer investeren, maar CU- en SGP-kiezers kiezen vaker voor bezuinigen (17% en 11%) dan CDA-kiezers (5%).

Figuur 3 – Investeren of bezuinigen in 2021

“Vindt u dat het kabinet in 2021 moet bezuinigen of meer moet investeren? Of iets daartussenin?” Naar huidige politieke voorkeur (n = 1.013)

Investeren in gezondheidszorg, woningbouw, armoedebestrijding, veiligheid en klimaat

Over waar er geïnvesteerd moet worden denken linkse en rechtse kiezers wel anders.

Kiezers van bijna alle partijen willen dat er geïnvesteerd wordt in de gezondheidszorg (gemiddeld 48%), gevolgd door woningbouw (27%), armoedebestrijding (26%), veiligheid en klimaat (beide 24%). Dat wijst erop dat de houding van kiezers door de coronacrisis niet volledig is verschoven: vorig jaar september bleek uit ons eigen onderzoek³ al dat een meerderheid extra investeringen in onder andere zorg, onderwijs, woningbouw en duurzaamheidsdoelen zou toewijzen.

Rechtse kiezers (CDA, SGP, PVV, FvD, VVD) willen relatief vaak dat er geïnvesteerd wordt in veiligheid (politie).

Linkse kiezers zouden liever zien dat er meer geld gaat naar armoedebestrijding.

Duurzaamheid staat hoog op het verlanglijstje van PvdD-, GroenLinks- en D66-kiezers.

Vier op de tien Nederlanders vinden dat er bezuinigd mag worden op ontwikkelingssamenwerking, waarmee het de populairste bezuinigingspost is. Daarna volgen bezuinigen op snelwegen (genoemd door 33%) en op kunst en cultuur (28%).

³ <https://www.ioeresearch.nl/actueel/mark-rutte-vaakst-genoemd-als-ideale-premier/>

Verantwoording

I&O Research voerde dit landelijk representatieve onderzoek uit onder 2.053 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek vond plaats van donderdag 3 tot maandag 7 september 2020. Het grootste deel van de deelnemers (1.913) is afkomstig uit het I&O Research Panel. Daarnaast vulden 140 Nederlanders de vragenlijst in via het panel van PanelClix.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

1 Bekendheid en waardering politici

Aan de helft van de respondenten (1.013 van de 2.053 deelnemers aan dit onderzoek) is gevraagd welke ministers zij kennen, hoe zij die waarderen (1=heel slecht, 10=heel goed, 11=weet niet) en hebben we gevraagd naar een toelichting. De andere helft (1.040) heeft dezelfde vragen gekregen over de partijleiders (minus de partijleiders die ook minister zijn). De toewijzing aan deze groepen was op willekeurige wijze, waardoor ook deze twee groepen van grofweg 1.000 deelnemers representatief zijn voor de Nederlandse stemgerechtigde bevolking.

In paragraaf 1.3 geven we van de meest opvallende ministers een profiel, waarin we per minister beschrijven:

- zijn/haar bekendheid;
- zijn/haar waardering;
- een profiel o.b.v. toelichtingen door kiezers (open antwoorden).

1.1 Bekendheid ministers

De meeste ministers zijn bekend bij meer dan de helft van de bevolking. Mark Rutte was vanzelfsprekend al bekend bij zo goed als iedereen. De Jonge, Grapperhaus, Hoekstra, Schouten, Kaag en Koolmees zijn met name het laatste jaar flink bekender geworden.

Maar weinig mensen kennen Tamara van Ark.

Tabel 1 – Bekendheid ministers

“Welke van onderstaande politici kent u?” (n=1.013, voorgelegd aan halve steekproef – representatief voor alle kiezers)

	Okt 2017	Sept 2018	Sept 2019	10 mrt 2020	Mei 2020	Sept 2020
Mark Rutte	89%	95%	94%	96%	98%	99%
Hugo de Jonge	8%	37%	45%	53%	83%	94%
Ferdinand Grapperhaus	11%	66%	71%	-	-	93%
Arie Slob	57%	64%	61%	-	-	80%
Wopke Hoekstra	5%	33%	51%	57%	68%	76%
Eric Wiebes	50%	66%	65%	-	-	76%
Stef Blok	-	74%	65%	-	-	71%
Carola Schouten	26%	44%	47%	-	-	69%
Kajsa Ollongren	17%	59%	58%	-	-	65%
Sigrid Kaag	9%	33%	36%	48%	45%	62%
Wouter Koolmees	17%	40%	46%	-	-	61%
Sander Dekker	50%	51%	50%	-	-	59%
Ank Bijleveld	26%	44%	47%	-	-	56%
Cora van Nieuwenhuizen	4%	33%	49%	-	-	55%
Ingrid van Engelshoven	3%	25%	30%	-	-	39%
Tamara van Ark	-	-	-	-	-	20%

Bron: I&O Research 2020

1.2 Waardering ministers

Van alle ministers worden Mark Rutte en Wopke Hoekstra het best beoordeeld (7,1).

Hugo de Jonge wordt nu minder goed beoordeeld dan in mei. Door zijn rol in de coronacrisis steeg de waardering voor zijn optreden (van een 6,6 naar een 7,1), maar in september is dit gedaald naar een 6,5.

De ministers Blok en Koolmees worden nu beter gewaardeerd dan de afgelopen jaren.

De waardering voor minister Grapperhaus (die steeds rond een 6 lag) daalde - na de coronamisser bij zijn bruiloft - naar een 5,2, waarmee hij nu de laagst gewaardeerde minister is.

Hoogst gewaardeerd	Laagst gewaardeerd	Grootse stijgers	Grootse dalers
Mark Rutte	Ferdinand Grapperhaus	Mark Rutte	Ferdinand Grapperhaus
Wopke Hoekstra	Eric Wiebes	Wouter Koolmees	Eric Wiebes
Hugo de Jonge	Ingrid van Engelshoven	Stef Blok	Carola Schouten
Sigrid Kaag	Sander Dekker	Ank Bijleveld	Kajsa Ollongren
Wouter Koolmees	Kajsa Ollongren		

Tabel 2 - Waardering ministers

“Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoe u deze politicus waardeert? (1 = heel slecht / 10 = heel goed + weet niet)” (N=1.013)

	okt 2017 4	sept 2018	sept 2019	10 mrt 2020	mei 2020	sept 2020	verschil met mei	verschil met 2019
Mark Rutte (n=912)	6,3	5,7	6,2	5,8	7,2	7,1	+0,1	+0,9
Wopke Hoekstra (n=716)	6,7	6,4	6,9	6,6	7,0	7,1	-0,1	+0,2
Hugo de Jonge (n=871)	6,9	6,4	6,7	6,4	7,1	6,5	-0,6	-0,2
Sigrid Kaag (n=595)	7,5	6,5	6,4	6,2	6,7	6,4	-0,3	0
Wouter Koolmees (n=586)	7,1	5,9	6,0	-	-	6,4		+0,4
Arie Slob (n=546) ⁵	6,7	6,0	6,1	-	-	6,3		+0,2
Carola Schouten (n= 658)	7,4	6,8	6,6	-	-	6,1		-0,5
Stef Blok (n=672)	-	4,9	5,6	-	-	6,0		+0,4
Cora van Nieuwenhuizen (n=537)	6,5	6,1	6,0	-	-	6,0		0
Tamara van Ark (n=149) ³	-	-	-	-	-	6,0		nvt
Ank Bijleveld (n=541)	6,8	6,2	6,2	-	-	5,9		+0,3
Kajsa Ollongren (n=625)	7,2	5,9	6,0	-	-	5,7		-0,3
Sander Dekker (n=415) ³	5,5	5,3	5,4	-	-	5,6		+0,2
Ingrid van Engelshoven (n=378)	6,6	5,8	5,7	-	-	5,5		-0,2
Eric Wiebes (n=714)	5,6	5,4	5,1	-	-	5,4		-0,7
Ferdinand Grapperhaus (n=862)	5,9	5,8	6,0	-	-	5,2		-0,8

Bron: I&O Research 2020

⁴ Hier luidde de vraag: “Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoeveel vertrouwen u heeft in deze ministers? (1=helemaal geen vertrouwen, 10=zeer veel vertrouwen)” Daarnaast was het mogelijk om het antwoord ‘weet niet’ te geven.

⁵ Onder een kleinere groep van 677 respondenten uitgezet

1.3 Ministersprofielen

Hieronder profielen van de meeste ministers, waarin we per minister beschrijven:

- zijn/haar bekendheid;
- zijn/haar waardering;
- een profiel o.b.v. toelichtingen door kiezers (open antwoorden).

Mak Rutte, VVD: 7,1. Van “betrouwbare leider” tot “smerige lapzwans”

Trad aan met ruim voldoende (6,3) en zit wat betreft de waardering sinds de coronacrisis flink in de lift: net voor de intelligente lockdown in maart scoorde hij een 5,8, in mei was dat maar liefst een 7,2. In september nog steeds de hoogste score (gedeeld met Hoekstra): een 7,1.

Maar liefst 53 procent geeft hem een 8, 9 of 10 (geen enkele politicus doet hem dat na), 19 procent geeft hem een onvoldoende.

Zijn fans zien hem als een daadkrachtige, betrouwbare leider met humor. Zijn tegenstanders vinden het “een lapzwans die A zegt en B doet”.

Enkele citaten:

Stemt	Oordeel	Toelichting
VVD	10	Helder. verbinden. zoekend naar oplossingen die voor het merendeel gunstig zijn voor geheel Nederland.
VVD	9	Hij komt over als een echte leider van een land, een vertegenwoordiger die aanzien heeft in Europa.
VVD	9	Rutte zoekt naar consensus. Hij is liberaal. Hij durft voor zijn mening uit te komen. Hij heeft de corona crises (met anderen) voortvarend aangepakt. Hij heeft en zal blijven proberen de overheidsfinanciën op orde te houden.
CDA	9	Betrouwbaar, neemt goed leiding in deze crisis.
CU	9	Hij weet goed het kabinet bij elkaar te houden.
GL	9	Ik heb het idee dat hij goede beslissingen maakt en verantwoordelijkheid neemt voor zijn daden. Verder heb ik respect voor hoe hij omgaat met moeilijke situatie zoals nu.
VVD	8	Prima minister president, krijgt moeilijke momenten en beslissingen voor de kiezen, maar legt het toch duidelijk aan de Nederlandse bevolking uit.
VVD	8	Zakelijke benadering van de problemen met af en toe eigen emotie.
PVV	8	Ik vind dat hij zich goed als leider van het land heeft gedragen tijdens de coronacrisis.
SP	8	Hij heeft een moeilijke taak in deze tijd, maar hij doet het naar omstandigheden goed.
FvD	7	Hij weet zijn standpunten mooi te verwoorden, maar ik ben het niet altijd met hem eens.
GL	7	Mark Rutte is een duidelijk sprekende man die betrouwbaar overkomt en hard werkt.
PVV	6	Hij moet er meer rekening mee houden dat ons land nu wel eens vol is. En dat de buitenlanders er rekening mee moeten houden met onze gewoontes, zij komen naar hier toe, dus ze moeten zich aanpassen.
FvD	6	Zit nu te lang. Heeft ook weinig goeds gebracht.
PvdA	5	Denkt te veel aan de grote bedrijven.
CDA	4	Waait met alle winden mee om uiteindelijk toch zijn gelijk te halen.
SP	2	Hij zegt heel weinig met heel veel woorden en draait overal omheen en zegt de ene keer A en de andere keer B, ik heb gewoon geen vertrouwen in die man en geloof niet wat hij allemaal zegt.
PVV	1	Hij drijft altijd maar zijn eigen zin door, luistert bijna niet naar iemand anders, wil alleen maar samenwerken met mensen die hetzelfde (onnozel) denken als hij.
FvD	1	Het is een smerige lapzwans die in Nederland A zegt te doen en in de Europese "Unie" belooft B uit te voeren. I Oekraïne referendum was ook al zo'n mooie. Werkelijk een walgelijk figuur die niet onder een guillotine zou misstaan.

Wopke Hoekstra, CDA: 7.1. “Streng doch rechtvaardig”

Was een van minst bekende ministers bij het aantreden (5% bekendheid), maar voorafgaand aan de lockdown al bekend bij een meerderheid (57%) en inmiddels kent driekwart hem (76%). Hij scoorde altijd al goed – in de jaren 2017 tot 2019 rond de 6,5, sinds de coronacrisis een 7 (nu 7,1). Gewaardeerd van links tot rechts. Krijgt minder achten, negens en tiens dan Rutte (Hoekstra 47%, Rutte 53%), maar ook minder onvoldoendes (15% om 19%).

Stemt	Oordeel	Toelichting
CDA	10	Betrouwbaar gooit het geld niet over de boeg.
CDA	10	Rustig, heeft overzicht, kent zijn dossier.
VVD	9	Zijn aanpak in de EU over de eurobonds ben ik het mee eens.
VVD	9	Zijn stelligheid wat betreft ons aandeel in Europa.
VVD	9	Streng doch rechtvaardig.
CU	9	Past heel goed op de overheid financiën.
PvdA	9	Hij scheidt duidelijkheid omtrent zijn beleid. Daarnaast zeer sterk in de Europese onderhandelingen over COVID fonds waarbij het echt zijn voet strak houdt mbt Nederlandse belangen.
VVD	8	Hij communiceert helder en duidelijk. Hij heeft een duidelijk doel voor ogen en laat zich hier niet van af leiden - financiële nasleep corona binnen Europa.
VVD	8	Netjes de staatsschuld verlaagd, zodat we nu met de corona bij kunnen springen.
50 Plus	8	Vanwege zijn kennis.
CDA	8	Serieus, consciëntieus, betrouwbaar.
CDA	8	Standvastig, duidelijk.
D66	8	Standvastig geweest in onderhandeling economische crisis corona.
PVV	8	Vond het sterk dat hij niet zoveel geld zomaar aan het buitenland wilde geven.
VVD	7	Ik vind dat hij het goed doet. Er zijn dingen die ook anders kunnen. Zoveel mensen zoveel wensen.
VVD	7	Heeft over het algemeen een duidelijk verhaal.
PvdD	7	Degelijke minister maar weinig vernieuwend.
SP	7	Verantwoorde verhouding uitgaven en inkomsten.
VVD	6	Te streng in beleid.
D66	6	Is wat mij betreft niet heel veel te zien, krijg niet echt mee wat hij allemaal doet.
PVV	6	Op zich redelijk initiatieven wat betreft verbeteringen voor 'groene bedrijven'.
PVV	5	Over het algemeen liegen alle politici.

Hugo de Jonge, CDA: 6,5. Van “spreekt duidelijke taal” tot “gladjakker”

Een van de onbekende ministers in 2017, maar inmiddels door haast iedereen gekend (94%). Met name door de coronacrisis bekend geworden.

In mei scoorde hij vooralsnog het hoogst (7,1), maar in de zomermaanden, na de CDA-lijsttrekkersverkiezingen, weer op het niveau van daarvoor (6,5). Zijn communicatieve vaardigheden bij de corona-persmomenten slaan goed aan bij veel kiezers. Van zijn tegenstanders komt er kritiek dat hij veel doet ‘voor de bühne’.

De Jonge:

Stemt	Oordeel:	Toelichting:
weet niet	9	Ik ken hem sinds de persconferenties en vind hem daar heel helder communiceren.
weet niet	8	Goed optreden tijdens covid, heldere taal, ontwijkt geen vragen.
CU	7	Typische CDA-er; niet links, niet rechts. Niet heel goed, niet slecht.
D66	7	Hij krijgt een 7 omdat de gehele corona-crisis niet altijd op de goede manier gedaan word en dat er te weinig naar andere experts geluisterd wordt.
VVD	7	Wil te populair zijn.
GL	7	Komt evenwichtig over. Heeft kennis van zaken en kan het geheel goed overzien.
D66	7	Duidelijke taal. Helder beleid. Echter weinig visie.
weet niet	6	Gladjakker.
PvdD	6	Teveel voor de bühne, weinig eigen inbreng.
weet niet	6	Ik ken hem alleen van persconferenties, daar was hij altijd wel goed geformuleerd en netjes.
weet niet	5	Komt niet heel sympathiek over, maar spreekt wel duidelijk en in begrijpelijke taal.
D66	5	Corona app erdoor drukken zonder dat dit ooit enige toegevoegde waarde zal hebben in de huidige vorm.
FvD	3	Arrogant en komt onbetrouwbaar over. Deal met vaccin fabrikant stinkt.

Ferdinand Grapperhaus, CDA: 5,2 “betrouwbaar” maar “tja, zijn huwelijk”

Was relatief onbekend bij zijn aantreden, na een jaar al bij twee derde bekend (66%) en sinds de coronacrisis kent bijna iedereen hem (93%).

Zijn waarderingscijfer was voorheen altijd rond een 6, maar heeft -sinds het debacle met zijn huwelijk- nu gemiddeld een onvoldoende (5,2). Kiezers van VVD, SGP (beide 6,6) en CDA (6,5) waarden hem het meest.

Stemt:	Oordeel:	Toelichting:
VVD	9	Betrouwbaar. Geeft zijn fout volmondig toe, loopt er niet omheen te draaien. Als politicus zeer betrouwbaar.
GL	7	Ondanks dat ie op zijn bruiloft niet aan de coronaregels hield vind ik hem wel goed doen. Jammer dat iedereen er over valt ivm zijn bruiloft en niet aan de coronaregels te houden. media is daar ook schuld aan en die maken het nog erger vooral die gasten die stiekem foto's maken van hem.
D66	6	Eerst wel positief, maar naar aanleiding van de afgelopen week toch minder positief.
GL	5	Ik vind meneer Grapperhaus onvoldoende in staat om Nederland te leiden op justitieel gebied.
CU	4	Ik vind de intonatie en woordkeuze waarmee hij enkele maanden geleden reageerde op overtreders van de coronamaatregelen niet verbindend en ogenschijnlijk een poging om stoer over te komen. Het getuigde van zwakte in plaats van kracht. Verder vind ik hem in de Kamer te zeer ontwijkend antwoorden op vragen.
VVD	3	Spreekt vanzelf door het overtreden van de regels tijdens zijn huwelijk. Niet geloofwaardig meer, maar hij hoeft niet af te treden. Hij moet zich opnieuw bewijzen.
PvdD	2	Ik ben het niet eens met zijn beslissingen over veiligheid.
Onbeslist	2	De uitspraak van de asociale jongeren en er zelf een loopje meenemen.
SP	2	Hij had af moeten treden na het niet naleven coronaregels bij bruiloft.
VVD	1	Volledig ongeloofwaardig na het zelf niet naleven van de maatregelen.
PVV	1	Tja, zijn huwelijk.
PvdA	1	Heeft zelf de maatregelen rondom COVID-19 genegeerd.
FvD	1	Hij houdt zichzelf niet aan zijn eigen regels.
VVD	1	Ja, waarom krijgt geheel NL een strafblad als ze niet 1,5m van elkaar afstaan en hij niet. Dacht dat we voor de wet gelijk waren.

Sigrid Kaag, D66: 6,4 “erudiete kosmopoliet” die “rest van de wereld wil pleasen”

Een onbekende toen ze aantrad (bekend bij 9%), maar groeide gestaag in haar bekendheid: nu kent 62 procent haar. Sinds mei 2020 nog bekender geworden (van 48 naar 62%), mede vanwege haar (kandidaat-)lijsttrekkerschap.

De waardering voor Kaag is in de afgelopen jaren redelijk stabiel geweest en ze scoorde ieder jaar weer een ruime voldoende. Nu krijgt ze gemiddeld een 6,4 toebedeeld. Onder kiezers van PvdA (7,2) en GL (7,0) is ze eveneens populair.

Ze wordt vooral door aanhangers van D66, PvdA en GroenLinks intelligent, evenwichtig en integer genoemd en geroemd om haar kosmopolitisme. Maar dat laatste levert haar ook kritiek op: “ze wil soevereiniteit NL overdragen aan de EU”.

Stemt:	Oordeel	Toelichting
VVD	10	Belangrijk voor Nederland.
GL	9	Komt betrouwbaar over, betrokken, veel ervaring door de hele wereld opgedaan, het gevoel dat zij echt voor de inhoud gaat (en niet voor politiek gewin).
CDA	8	Laat zich te weinig zien/horen.
D66	8	Vakvrouw gevoel, dossierkennis en overwogen het woord nemen.
D66	8	Heeft al een zeer breed beeld van het wereld gebeuren.
GL	8	Bekwaam, integer.
GL	8	Ter zake kundig, zonder opsmuk, doet haar werk.
PvdA	8	Bekwaam.
PvdA	8	Intelligent, kosmopolitisch, evenwichtig.
VVD	8	Is erg betrokken, heeft ervaring en lijkt mij betrouwbaar.
Weet niet	8	Duidelijk.
GL	7	Pragmatische vrouw.
VVD	7	Net begonnen moet nog van zich laten horen.
VVD	7	Ze doet wat ze moet doen, en neemt geen domme beslissingen. Ze heeft haar departement goed onder controle, en dus ook haar ambtenaren. Geen schandalen, dus Covid bestendig...precies zoals het nu juist moet.
CDA	6	Matig overkomen.
FvD	6	Heeft weleens dingen gezegd op televisie waar ik het ergens wel mee eens ben.
FvD	4	Veel te veel bezig met het pleasen van de rest van de wereld.
SGP	4	Haar houding t.a.v. Israël.
SGP	1	Wil soevereiniteit NL overdragen aan EU, aldus haar "overwinningsspeech". D66 is sowieso van het padje af sinds Pechtold al, dat snotjong was nóg slechter maar Kaag slaat echt alles. Bizar slechte overtuigingen hebben deze mensen, in mijn mening.

Carola Schouten, CU: 6,1 “zwabberend tussen boerenbelang en klimaatbeleid”

Een kwart van de Nederlanders kende haar al bij haar aantreden (26%), vorig jaar was dat 49 procent. Nu kent 69 procent haar.

Bij haar aantreden was er erg veel vertrouwen in minister Schouten (7,4), maar het waarderingcijfer nam ieder jaar af tot een 6,1 nu. Ze moet schipperen tussen de belangen van de boeren en het klimaatbeleid, maar er bestaat verdeeldheid over aan welke kant ze nu staat. Degenen die haar roemen doen dat om haar omgang met de stikstofcrisis, maar haar tegenstanders doen dat evengoed. Haar tegenstanders verwijten haar soms te weinig kennis van zaken te hebben.

Stemt:	Oordeel	Toelichting
VVD	9	Houdt haar rug recht ten tijde van de stikstofcrisis met de boeren.
GL	8	Ik vind dat zij zich zeer hard inzet voor de boeren in Nederland. Dat ze onpopulaire beslissingen moet nemen hoort bij haar werk en doet ze goed. Ik denk dat ze de goede intentie heeft.
weet niet	7	Ze probeert wel beleid te maken. Hangt haar oren niet in de richting van de boeren maar wel naar de projectontwikkelaars.
VVD	7	Ik vind het moeilijk een concrete mening te geven maar ze verandert nogal eens van inzicht of haar beslissing is onvoldoende onderbouwd . Daardoor ontstaat zo veel onrust.
FvD	7	Doet haar best. Polderen blijft moeilijk.
VVD	5	Waardeloos landbouwbeleid, deze dame moet juist voor de boeren opkomen, in plaats van ze weg te werken. Geen verstand van zaken.
PVV	5	Deze minister valt zwaar tegen, ik had veel meer van haar verwacht.
PvdD	5	Doet te weinig, preventief, om veestapel in te dammen en dierenwelzijn in het algemeen te bevorderen.
SP	3	Geen kennis van zaken.
GL	2	Maakt van milieubeleid landbouw c.a. een puinhoop. Om bij het onderwerp te blijven: Ze probeert de kool en de geit te sparen, maar zonder prioriteiten en dwang komen we er niet.

Wouter Koolmees, D66: 6,4 “betrokken en deskundig”

Relatief onbekend bij het grote publiek in 2017 (17% bekendheid), maar in september vorig jaar kende bijna de helft hem (47%). Nu is dat 61 procent, ondanks zijn relatief minder pregnante rol in de coronacrisis.

Er was relatief veel vertrouwen bij zijn aantreden (7,1), maar de beoordelingen in de jaren erna konden daar niet aan tippen. Wel wordt hij nu (6,4) iets beter beoordeeld dan afgelopen jaren, mede als gevolg van het realiseren van het pensioenakkoord. De kiezers van coalitiepartijen oordelen gunstig over hem, maar de kiezers van de oppositiepartijen zijn kritisch.

Stemt	Oordeel	Toelichting
GL	9	Deskundig, actief.
CDA	9	Doet zijn best voor de werkgelegenheid in de coronacrisis met steunmaatregelen en daarnaast zit er voortgaan in de omvorming van het pensioenstelsel.
D66	8	Hij komt bij mij over als zeer betrokken en ik denk dat hij zijn werk heel serieus doet en het graag goed wil doen.
FvD	7	Ondanks niet van mijn politieke voorkeur komt hij betrouwbaar en correct over.
SP	6	Onzichtbaar.
PvdA	5	Is zeer star in het beleid omtrent de pensioenen.
CU	4	Hij kletst veel weinig goede resultaten.

Kajsa Ollongren, D66: 5,7 “intelligent, maar afstandelijk”

Ook relatief onbekend bij haar aantreden (17%), maar een jaar later kende meer dan de helft haar. Nu kent 65 procent deze minister.

Ze kreeg steeds krappe voldoendes, nu weer met een 5,7. Ze staat er bij D66-kiezers goed op, maar eigenlijk alleen bij deze groep. Haar critici verwijten haar de (vermeende) democratische achteruitgang, afstandelijkheid en onzichtbaarheid. Daarbij de kanttekening dat Ollongren ook een tijd uit de running is geweest, wat ook wordt opgemerkt door sommige kiezers.

Stemt	Oordeel	Toelichting
CU	8	Komt over als een slimme vrouw.
SGP	7	Verstandig, weloverwogen, open, begripvol.
Onbeslist	6	Had meer van haar verwacht. Wellicht dat ze door haar ziekte niet uit de verf is gekomen.
CDA	5	Drammerig over politieke veranderingen.
PvdA	5	Knap hoe ze terug gekomen is. Integer mens.
PvdD	4	Totaal niet zichtbaar in alles wat ze doet, zou niet eens weten welke positie ze inmiddels nog heeft. Lid van de D66 wat nooit een goed teken is.
FvD	1	Staat veel te ver van de samenleving af.
Onbeslist	1	Democratie wordt steeds verder uitgehold.
FvD	1	Incompetente, arrogante, zelfingenomen persoon. niet op de juiste positie.

Eric Wiebes, VVD: 5,4 “slepende affaires en een imagoprobleem”

Was al bekend bij 50 procent bij zijn aantreden, inmiddels kent driekwart hem (76%).

Scorde ieder jaar een onvoldoende en is bij geen enkele achterban echt populair (hoogste waarderingcijfer onder VVD-kiezers: 6,3). Wiebes heeft het imago weinig klaar te spelen en politieke spelletjes te spelen. De afwikkeling met het gas in Groningen en de toeslagenaffaire blijven aan hem kleven.

Stemt	Oordeel	Toelichting
D66	7	Wiebes bedoelt het goed, maar er komt niet zo veel van terecht, vooral het probleem in Groningen.
PvdA	7	Wiebes begeeft zich in het hol van de leeuw in moeilijke situaties. Hij ging naar Groningen en aldaar in gesprek met boze eigenaren van door de aardbevingen beschadigde woningen. Hij gaat in gesprek en belooft niet dat het allemaal wel goed komt. Hij is realistisch.
CDA	6	De schade in Groningen niet snel en correct afgewerkt. Wel beloofd.
VVD	6	Ik vind hem een gluiperd.
PvdA	5	Ik vind dat hij tekort schiet in het vlot doorvoeren van de vernieuwing in het aardbevingsgebied.
CU	4	Ik vind hem niet overtuigend overkomen als minister.
VVD	3	De kwestie Groningen en Toeslagfraude moeten NU WEL OPGELOST WORDEN.
CDA	3	Handige slijmjurk die denkt dat hij slimmer af kan zijn.
PvdA	2	Aanpak toeslagendebacle is verschrikkelijk.
PVV	1	Die man belooft heel veel zoals het probleem in Groningen en hij doet er niets aan had allang opgelost moeten zijn plus hij maakt heel veel fouten. Maar de regering heeft flink aan het gas verdiend en die mensen zitten nu daar flink in de problemen .

Stef Blok, VVD: 6,0 “schitterend in afwezigheid”

Trad in maart 2018 toe tot de kabinetsploeg als vervanger van Halbe Zijlstra, en toen al een vertrouwd gezicht voor driekwart van de Nederlanders. Opvallend dat zijn bekendheid niet is toe- maar afgenomen (nu 71%).

Zijn waarderingscijfer is echter sinds 2018 fors gestegen: van een 4,2 naar een 6,0 nu. Zijn lage beoordeling bij zijn aantreden was deels te wijten aan zijn uitspraken over Suriname als “*failed state*” in juli 2018, maar er lijkt ook een andere reden te zijn voor het oplopende rapportcijfer: hij is weinig zichtbaar en dus blijven zware onvoldoendes ook uit.

Stemt op	Oordeel	Toelichting
Onbeslist	9	Ik weet het niet heel precies, maar volgens mij doet hij het wel goed.
VVD	8	Hij komt betrouwbaar en degelijk over.
VVD	7	Valt niet bijzonder op en dat vind ik een goed teken.
FvD	7	Standvastig, komt eerlijk over, laat zich niet snel door de (linkse) pers van de wijs brengen, onhandige uitspraak over multiculti maar raakte wel de kern hiervan (ongelukkig verwoord).
VVD	6	Is redelijk onzichtbaar, onduidelijk waar hij voor staat.
GL	6	Weinig gezien in media.
Onbeslist	6	Je ziet hem weinig. Weet dus niet zo goed hoe hij het doet.
VVD	5	Weinig zichtbaar.
VVD	4	Komt niet echt uit de verf!

Ingrid van Engelshoven, D66: 5,5 “weinig daadkracht”

De minst bekende minister (op de net aangetreden Tamara van Ark na): slechts 39 procent zegt te weten wie ze is. Dat is wel fors meer dan aan het begin van haar ministerschap, toen bijna niemand (3%) haar kende.

Haar beoordelingscijfers zijn laag: in geen enkele van onze peilingen haalde ze een 6, nu is dat een 5,5. Ze krijgt kritiek vanwege het gebrek aan optreden en daadkracht in de coronacrisis: zowel met betrekking tot de cultuursector als het onderwijs.

Stemt	Oordeel	Toelichting
PvdD	5	Het bedrijfsleven krijgt enorm veel corona steun, de cultuursector wordt gebrekkig geholpen. Het geld is een druppel op een gloeiende plaat, zij lijkt weinig visie uit te stralen hoe deze sector ban de ondergang gered moet worden. Ook studenten laat ze grotendeels in de kou staan die problemen hebben vanwege de geschrapte stages etc.
VVD	5	Ik vind haar als minister van OCW behoorlijk onzichtbaar. Terwijl de cultuursector nu door de maatregelen om het covid-19 virus in te dammen een van de zwaarst getroffen sectoren is in onze economie.
D66	6	Kundig, zou eigenlijk minister van BuZa moeten zijn.
Onbeslist	5	Maakt een weinig daadkrachtige en onzekere indruk.
PvdA	6	Nogal onzeker, niet standvastig.
VVD	5	Geen daadkracht.

Arie Slob, CU: 6,3 “bovenal een christen”, maar “daadkracht in onderwijs ontbreekt”

Bij zijn aantreden als minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media was hij na minister-president Rutte de meest bekende minister (57%). Dat is nog iets gestegen naar 80 procent nu.

In 2017 was er ook redelijk wat vertrouwen in zijn termijn (6,7). Zijn beoordelingscijfers bleven redelijk consistent: van 6,0 in 2018 naar een 6,3 nu. Zijn eigen CU-achterban steunt hem zeer en dat geldt in iets mindere mate ook voor D66- (6,6), CDA- (6,8), SGP-kiezers (6,9).

Slob lijkt door veel kiezers te worden beloofd voor dan wel afgerekend op zijn christelijke waarden. Op zijn dossier (onderwijs) krijgt hij weinig handen op elkaar: “De daadkracht in onderwijsland vind ik niet echt overtuigend. De leerling staat nog steeds niet centraal heb ik het idee.”

Stemt	Oordeel	Toelichting
VVD	8	Deskundige politicus.
D66	7	Is meer bekend en laat met enige regelmaat iets van zich horen in de media.
VVD	7	Goeie vent, een beetje te veel steunend op zijn geloofsovertuiging, maar zeker niet met kwade bedoelingen.
CDA	7	Werkzaam geweest in het onderwijs, volg ik Arie Slob en de wetgeving e.d. rond onderwijs. Ik ben niet bijster onder de indruk. Een klein zeventje.
SP	6	De daadkracht in onderwijsland vind ik niet echt overtuigend. De leerling staat nog steeds niet centraal heb ik het idee.
VVD	5	Ik vind dat er te weinig wordt gedaan qua toestroom van nieuwe mensen in het onderwijs. De druk wordt te groot.
PvdA	5	Zijn ideeën zijn niet mijn ideeën. Maar misschien wel goede politicus.
PVV	5	Lijkt mij niet echt geschikt. "Waait met alle winden mee". Als compensatie voor de regeringssteun/coalitie (om een meerderheid te verkrijgen) moesten er toch een paar mensen van de CU in het kabinet.
weet niet	2	De man heeft niet een waardensysteem dat met het mijne overeenkomt - maar het bepaalt wel zijn handelen – ik heb niet veel op met christelijk rechts.

1.4 Bekendheid lijsttrekkers

De meeste lijsttrekkers zijn bij 80 procent of meer bekend. Dat geldt niet voor Kees van der Staaij, Gert-Jan Segers, Sigrid Kaag en Esther Ouwehand.

Kaag is de laatste jaren duidelijk bekender geworden, maar deze bekendheid nam de laatste twee maanden niet toe, ondanks het feit dat ze werd gekozen als lijsttrekker van D66 (van 63 naar 62%).

Hugo de Jonge was door de coronacrisis al veel bekender geworden (van 53% in maart naar 87% in juli) en deze bekendheid nam in de zomer nog iets toe (94%).

Esther Ouwehand is de minst bekende lijsttrekker, ze blijft al enige tijd steken op een derde (nu 34%). Haar voorganger – Marianne Thieme – was op haar hoogtepunt (september 2017) bekend bij 88 procent van de kiezers, dus Ouwehand kan nog groeien.

Tabel 3

“Welke van onderstaande politici kent u?” (N=1.040, voorgelegd aan halve steekproef – representatief voor alle kiezers)

	sept. 2016	sept. 2017	sept. 2018	sept. 2019	10 mrt 2020	mei 2020	juli 2020	sept. 2020	verschil met juli
Mark Rutte ⁶	96%	98%	95%	94%	96%	98%	98%	99%	+1
Geert Wilders	96%	98%	96%	95%	96%	97%	97%	97%	0
Jesse Klaver	77%	95%	92%	92%	92%	94%	95%	95%	0
Hugo de Jonge ⁴		26%	37%	45%	53%	83%	87%	94%	+7
Thierry Baudet		72%	81%	90%	91%	91%	93%	93%	0
Lodewijk Asscher	90%	95%	92%	90%	89%	90%	93%	92%	-1
Henk Krol	85%	90%	84%	82%	81%	86%	87%	86%	-1
Lilian Marijnissen			81%	82%	81%	80%	84%	83%	-1
Kees van der Staaij	60%	68%	64%	65%	65%		65%	66%	+1
Gert-Jan Segers	26%	68%	63%	64%	61%	62%	65%	65%	+3
Sigrid Kaag ⁴		9%	33%	36%	48%	45%	63%	62%	-1
Esther Ouwehand					32%	30%	31%	34%	+3

Bron: I&O Research 2020

⁶ Uitgevraagd aan de andere helft van de steekproef: N=1.013

1.5 Waardering lijsttrekkers

De waardering voor de lijsttrekkers is – op De Jonge na – sinds mei weinig veranderd. Het is duidelijk dat Mark Rutte (7,1) als premier nog steeds de meeste waardering krijgt en ook de andere lijsttrekkers van de partijen die deelnemen aan het kabinet (De Jonge, Kaag en Segers) doen het beter dan de leiders van de oppositiepartijen. Van hen krijgt Asscher met een 5,8 het beste cijfer en lijken Marijnissen (5,6) en Klaver (5,5) langzaam iets te groeien. Hoewel zij gemiddeld nog steeds onvoldoendes scores, is ook de waardering voor Baudet en Wilders iets toegenomen.

Tabel 4 - Waardering lijsttrekkers

“Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoe u deze politicus waardeert? (1 = heel slecht / 10 = heel goed + weet niet)”⁷ (N=1.040, voorgelegd aan halve steekproef – representatief voor alle kiezers)

	sept. 2016	sept. 2017	sept. 2018	sept. 2019	10 mrt 2020	mei 2020	juli 2020	sept. 2020	verschil met juli
Mark Rutte (n=912) ⁸	5,8	6,1	5,7	6,2	5,8	7,2	7,3	7,1	-0,2
Hugo de Jonge (n=871) ⁶		6,9	6,4	6,7	6,4	7,1	7,0	6,5	-0,5
Sigrid Kaag (n=595) ⁶		7,5	6,5	6,4	6,2	6,7	6,6	6,4	-0,2
Gert-Jan Segers (n=619)	6,0	6,2	6,1	6,3	5,9	6,3	6,3	6,0	-0,3
Lodewijk Asscher (n=853)	6,0	6,0	5,5	6,0	5,5	5,8	5,9	5,8	-0,1
Lilian Marijnissen (n=771)			5,9	5,4	5,3	5,4	5,5	5,6	+0,1
Jesse Klaver (n=885)	6,0	6,3	5,6	5,5	5,1	5,3	5,2	5,5	+0,3
Kees van der Staaij (n=630)	5,7	5,1	5,7	4,8	4,9		5,2	5,0	-0,2
Esther Ouwehand (n=337)					5,0	4,8	5,1	4,9	-0,2
Geert Wilders (n=895)	3,7	3,8	3,9	4,0	4,1	4,0	4,2	4,2	0
Henk Krol (n=798)	4,4	4,4	4,7	4,9	5,2	4,5	4,5	4,0	-0,5
Thierry Baudet (n=860)		4,2	4,1	3,5	3,6	3,5	3,8	3,7	-0,1

Bron: I&O Research 2020

⁷ De vraag luidde: “Hieronder ziet u de politici die u (van naam) kent. Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoe u deze politicus waardeert? (1=heel slecht, 10=heel goed)” Daarnaast was het mogelijk om het antwoord ‘weet niet’ te geven.

⁸ Uitgevraagd aan de andere helft van de steekproef: N=1.013

2 Economisch beleid

2.1 Ruim vier op de tien willen meer investeren in 2021

We vroegen een representatieve groep van ruim 1.000 Nederlanders ook naar hun mening over wat het kabinet moet doen met betrekking tot het financiële beleid in 2021. We legden hen het volgende voor:

Sinds de coronacrisis heeft de regering 66 miljard euro extra geleend om de coronacrisis en de economische gevolgen daarvan te bestrijden. Als gevolg hiervan is de staatsschuld verder opgelopen. Sommigen zijn van mening dat we moeten bezuinigen om de schulden te verminderen. Anderen vinden dat we moeten blijven investeren in de economie.

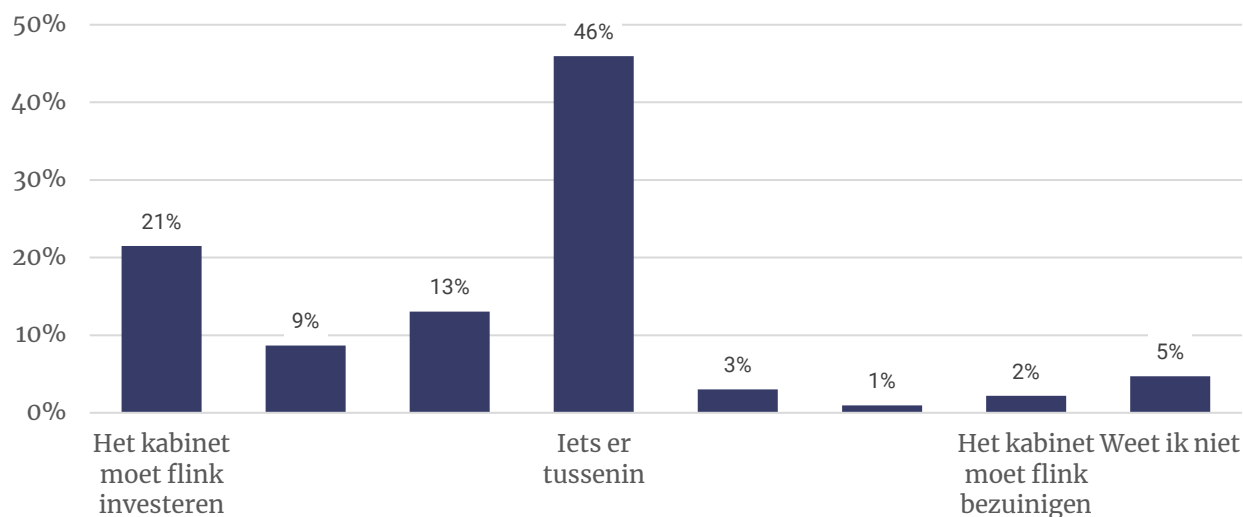
Wat is uw mening hierover?

Vindt u dat het kabinet in 2021 moet bezuinigen of meer moet investeren? Of iets daartussenin?

Een klein deel van de Nederlanders vindt dat het kabinet moet bezuinigen: 2 procent vindt dat het kabinet flink moet bezuinigen en nog eens 4 procent vindt dat er in mindere mate bezuinigd moet worden. Daartegenover staat dat 21 procent vindt dat het kabinet flink moet investeren. Nog eens 22 procent vindt dat er geïnvesteerd moet worden. Iets minder dan de helft neemt een middenpositie in (46%).

Figuur 1 – Investeren of bezuinigen in 2021

“Vindt u dat het kabinet in 2021 moet bezuinigen of meer moet investeren? Of iets daartussenin?” (N = 1.013)

Meerderheid van de PVV-, FvD- en SP-kiezers willen meer investeringen

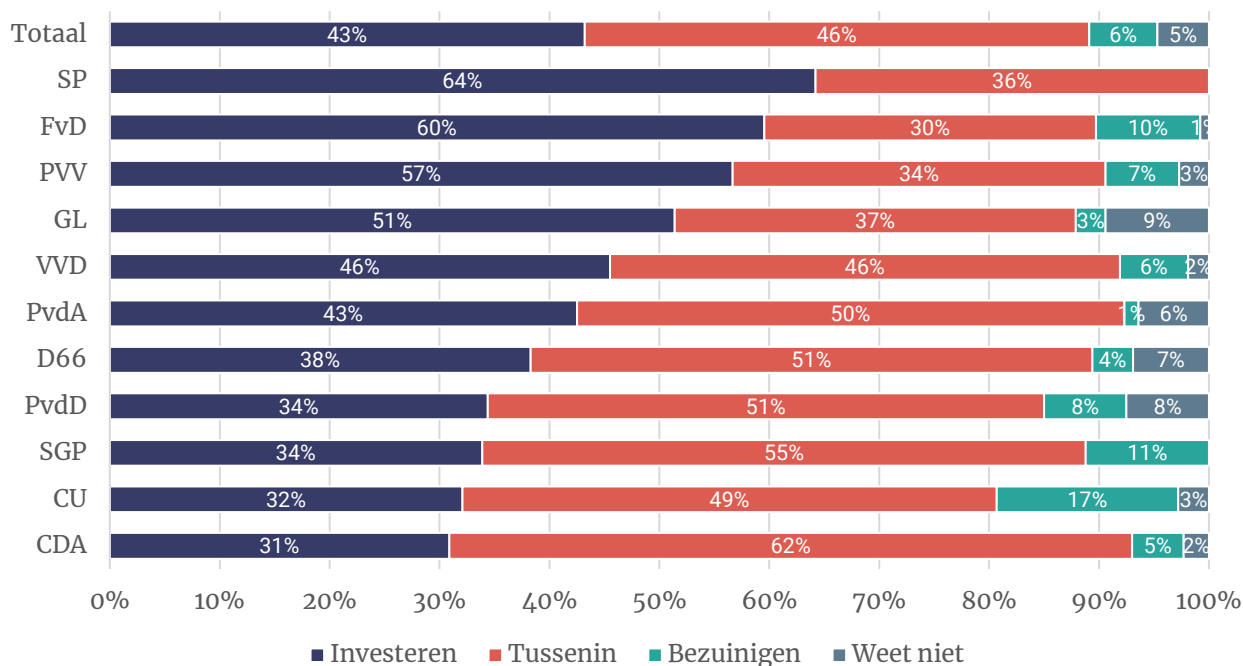
Vier op de tien Nederlanders willen dat er in 2021 meer geïnvesteerd wordt in de economie. Een ruime meerderheid van de achterban van SP (64%), Forum voor Democratie (60%) en PVV (57%) is deze mening aangedaan. Van de GL-kiezers vindt de helft dit (51%).

Circa een derde van de kiezers van christelijke partijen (CU, SGP, CDA) vindt dat er extra geïnvesteerd moet worden (31-34%).

Van de VVD-kiezers is 46 procent van mening dat er meer geïnvesteerd moet worden.

Figuur 2 – Investeren of bezuinigen in 2021

“Vindt u dat het kabinet in 2021 moet bezuinigen of meer moet investeren? Of iets daartussenin?” Naar huidige politieke voorkeur (n = 1.013)

2.2 Investerings in gezondheidszorg meest populair

We vroegen vervolgens waarin er volgens Nederlanders in geïnvesteerd moet worden. Er mochten maximaal twee antwoorden gegeven worden.

Bijna de helft van de Nederlanders wil dat er geïnvesteerd wordt in gezondheidszorg (48%). Een kwart van de Nederlanders wil dat er geïnvesteerd wordt in woningbouw (27%), armoedebestrijding en sociale zekerheid (26%), veiligheid en politie (24%), en klimaat en duurzaamheid (24%). Een op de vijf vindt dat er geïnvesteerd moet worden in onderwijs (21%). De roep van de cultuursector om meer investeringen lijkt voorsnog geen vruchten af te werpen: 2 procent van de Nederlanders noemt kunst en cultuur. Dat geldt in mindere mate voor het wetenschappelijk onderzoek, waarvan 7 procent zegt dat er in 2021 meer in geïnvesteerd moet worden.

We zien kleine verschillen tussen de mensen die extra investeringen willen en diegenen die een middenpositie innemen. Alleen voor de woningbouw zien we dat mensen die extra investeringen willen daar vaker willen investeren (33%) dan mensen die een middenpositie innemen (25%). Investerings in onderwijs worden vaker genoemd door mensen die een middenpositie innemen (23%) dan door mensen die meer willen investeren (17%).

Tabel 5 – Prioritering voor investeringen

“Waar moet volgens u in geïnvesteerd worden? Maximaal twee antwoorden” naar houding t.a.v. meer investeringen in 2021 (n = 1.013)

	Totaal	Investeren	Tussenin	Bezuinigen
Gezondheidszorg	48%	44%	51%	27% ⁹
Woningbouw	27%	33%	25%	20%
Armoedebestrijding / sociale zekerheid	26%	30%	26%	9%
Veiligheid / politie	24%	24%	25%	13%
Klimaat / Duurzaamheid	24%	22%	23%	23%
Onderwijs	21%	17%	23%	36%
Wetenschappelijk onderzoek	7%	7%	7%	7%
Defensie	4%	4%	3%	10%
Kunst en cultuur	2%	3%	2%	0%
Openbaar vervoer	2%	2%	2%	0%
Ontwikkelingssamenwerking / hulp aan hulpbehoevenden elders	2%	1%	1%	3%
Snelwegen	2%	1%	2%	4%
In iets anders	4%	6%	3%	19%
Nergens in	0%	0%	0%	10%
Weet ik niet	1%	0%	1%	3%
	N = 1.013	302	630	30

⁹ Cijfers zijn indicatief i.v.m. het lage aantal waarnemingen (N=30)

Er bestaan forse verschillen naar waar verschillende kiezersgroepen (extra) in zouden willen investeren. Zo willen FvD-kiezers vaker dan andere kiezers dat er geïnvesteerd wordt in woningbouw (totaal 27%, FvD-kiezers 45%), wil meer dan de helft van de SP-kiezers meer investeren in armoedebestrijding en sociale zekerheid (58%, totaal 26%). Klimaat en duurzaamheid worden vaker genoemd door kiezers van GL (62%) en PvdD (79%).

Tabel 6 – Prioritering voor investeringen

“Waar moet volgens u in geïnvesteerd worden? Maximaal twee antwoorden” naar eerste stemvoorkeur (N = 1.013)

	Totaal	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD	SGP	FvD
Gezondheidszorg	48%	45%	57%	49%	35%	34%	46%	50%	50%	32%	30%	46%
Woningbouw	27%	33%	24%	33%	24%	23%	31%	34%	18%	20%	27%	45%
Armoedebestrijding / sociale zekerheid	26%	11%	31%	13%	17%	31%	57%	34%	23%	27%	12%	23%
Veiligheid / politie	24%	29%	41%	41%	7%	4%	16%	13%	29%	0%	46%	36%
Klimaat / Duurzaamheid	24%	21%	8%	13%	41%	62%	17%	32%	25%	79%	9%	2%
Onderwijs	21%	24%	11%	32%	38%	17%	15%	17%	30%	31%	30%	16%
Wetenschappelijk onderzoek	7%	12%	0%	6%	11%	5%	7%	2%	7%	0%	0%	8%
Defensie	4%	6%	5%	2%	2%	1%	2%	1%	3%	0%	42%	9%
Kunst en cultuur	2%	1%	0%	1%	11%	8%	4%	2%	0%	4%	0%	1%
Openbaar vervoer	2%	1%	5%	0%	5%	4%	0%	2%	3%	0%	0%	2%
Ontwikkelingssamenwerking / hulp aan hulpbehoevendenden elders	2%	1%	2%	3%	1%	1%	0%	2%	8%	0%	0%	0%
Snelwegen	2%	3%	1%	2%	0%	0%	0%	2%	0%	0%	0%	1%
Nergens in	0%	0%	2%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	2%
In iets anders	4%	9%	6%	0%	4%	3%	2%	4%	3%	0%	0%	4%
Weet ik niet	1%	0%	0%	1%	0%	1%	0%	2%	0%	3%	0%	0%

2.3 Vier op tien willen bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking

Bijna negen op de tien Nederlanders vinden dat er ook ergens op bezuinigd moet worden (87%). Volgens 9 procent moet er nergens op bezuinigd worden en 4 procent zegt het niet te weten.

Vier op de tien Nederlanders vinden dat er bezuinigd moet worden op ontwikkelingssamenwerking en hulp aan hulpbehoevenden elders. Een derde vindt dat er bezuinigd moet worden op snelwegen. Een iets kleiner deel wil bezuinigen op kunst en cultuur (28%). Ook defensie (20%) en klimaat en duurzaamheid (16%) worden vaker genoemd. De overige sectoren worden door minder dan 5 procent genoemd.

Van degenen die vinden dat er in 2021 meer geïnvesteerd moet worden is 13 procent van mening dat er nergens op bezuinigd moet worden.

Kiezers prioriteren al naar gelang hun eerste stemvoorkeur andere sectoren waarop volgens hen bezuinigd moet worden (zie tabel 8. Onder PVV- (85%) en FvD-kiezers (89%) bestaat grote eensgezindheid over bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking. Bij vrijwel alle kiezersgroepen bestaat enige animo voor bezuinigen op kunst en cultuur: in meerdere mate bij kiezers van SGP (77%), VVD en CU (beiden 36%) en in mindere mate bij kiezers van PvdD (7%), D66 (13%), GL (16%), PvdA (19%) en SP (20%).

Bezuinigingen op klimaat en duurzaamheid worden relatief vaak genoemd door kiezers van SGP (49%), FvD (43%) en PVV (35%).

Tabel 7 – Prioritering bezuinigingen

“Waar moet volgens u op bezuinigd worden? Maximaal twee antwoorden” naar houding t.a.v. meer investeringen in 2021 (N = 1.013)

	Totaal	Investeren	Tussenin	Bezuinigen
Ontwikkelingssamenwerking / hulp aan hulpbehoevenden elders	40%	43%	39%	49%
Snelwegen	33%	29%	35%	20%
Kunst en cultuur	28%	23%	29%	44%
Defensie	20%	21%	21%	23%
Klimaat / Duurzaamheid	16%	20%	15%	22%
Openbaar vervoer	4%	6%	4%	5%
Armoedebestrijding / sociale zekerheid	3%	2%	3%	17%
Woningbouw	3%	3%	4%	0%
Wetenschappelijk onderzoek	3%	1%	3%	0%
Veiligheid / politie	1%	2%	1%	0%
Onderwijs	1%	1%	1%	0%
Gezondheidszorg	1%	1%	1%	0%
Op iets anders	4%	4%	4%	8%
Nergens op	9%	13%	7%	0%
Weet ik niet	4%	3%	4%	0%
N =	1.013	302	630	30

Tabel 8 – Prioritering bezuinigingen

“Waar moet volgens u op bezuinigd worden? Maximaal twee antwoorden” naar eerste stemvoorkeur (N = 1.013)

	Totaal	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD	SGP	FvD
Ontwikkelingssamenwerking / hulp aan hulpbehoevenden elders	40%	41%	85%	43%	14%	10%	34%	25%	13%	18%	11%	89%
Snelwegen	33%	23%	17%	31%	53%	68%	44%	45%	44%	37%	22%	13%
Kunst en cultuur	28%	36%	29%	24%	13%	16%	20%	19%	36%	7%	77%	28%
Defensie	20%	19%	8%	13%	29%	45%	30%	29%	9%	39%	0%	2%
Klimaat / Duurzaamheid	16%	19%	35%	18%	6%	3%	5%	7%	14%	0%	49%	43%
Openbaar vervoer	4%	4%	6%	4%	5%	3%	0%	1%	3%	4%	0%	4%
Armoedebestrijding / sociale zekerheid	3%	8%	4%	7%	0%	1%	0%	1%	0%	0%	17%	4%
Woningbouw	3%	4%	4%	0%	8%	4%	0%	4%	4%	0%	0%	3%
Wetenschappelijk onderzoek	3%	3%	1%	6%	0%	2%	3%	0%	4%	7%	7%	4%
Veiligheid / politie	1%	1%	1%	1%	0%	1%	3%	1%	0%	4%	0%	0%
Onderwijs	1%	1%	0%	0%	3%	1%	5%	1%	0%	6%	0%	0%
Gezondheidszorg	1%	1%	2%	1%	2%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%
Anders namelijk	4%	4%	3%	2%	3%	8%	8%	5%	11%	7%	4%	2%
Nergens op	9%	7%	0%	12%	16%	6%	16%	17%	14%	23%	0%	0%
Weet ik niet	4%	3%	0%	4%	4%	2%	4%	3%	3%	3%	0%	0%

2.4 Merendeel wil grote bedrijven extra belasten

We legden ruim 1.000 Nederlanders het volgende voor:

De overheid maakt extra kosten voor de aanpak van de coronacrisis. Kunt u aangeven wie er volgens u extra belast moeten worden om dit geld binnen te krijgen?

Ruim een vijfde (22%) geeft aan dat niemand extra belast moet worden. Twee derde van de Nederlanders vindt dat grote bedrijven extra belast zouden moeten worden (64%). Bijna de helft wil hogere inkomens (vanaf €66.000/jaar) extra belasten. Minder dan een op de tien wil dat alle burgers (9%) of het midden- en kleinbedrijf (4%) extra belast worden. Een klein deel weet het niet (5%) en nog eens 10 procent kiest de categorie 'anders'. Onder deze laatste categorie wordt veelal geantwoord dat er 'naar draagkracht' moet worden belast. Ook noemen sommige deelnemers dat er gekeken moet worden naar brievenbusfirma's of dat het kabinet moet stoppen met het 'versturen van geld naar ander landen'.

Tabel 9 – Belasting voor aanpak coronacrisis

“De overheid maakt extra kosten voor de aanpak van de coronacrisis. Kunt u aangeven wie er volgens u extra belast moeten worden om dit geld binnen te krijgen? Meerdere antwoorden mogelijk” (N=1.013)

	Totaal	Investeren	Tussenin	Bezuinigen
Grote bedrijven	64%	43%	66%	65%
Alleen mensen met een hoog inkomen (minimaal 2x modaal, dus vanaf €66.000/jaar)	44%	19%	47%	43%
Burgers	9%	8%	9%	9%
Het midden- en kleinbedrijf (mkb)	4%	3%	4%	3%
Anders	10%	27%	9%	11%
Niemand moet extra belast worden	22%	25%	20%	26%
Weet ik niet	5%	3%	5%	2%
	N =	1.013	302	630
			30	

Onder alle kiezersgroepen meerderheid voor extra belasting grote bedrijven

Het merendeel van alle kiezersgroepen geeft aan dat vanwege de extra kosten voor de aanpak van de coronacrisis grote bedrijven extra belast moeten worden. GroenLinks-kiezers geven dat het meest aan (88%), FvD-kiezers het minst (55%).

Een derde van de FvD-kiezers (35%) vindt dat niemand extra belast moet worden. Ook kiezers van VVD (28%), PVV (26%) en SP (23%) vinden vaker dan gemiddeld dat niemand extra belast moet worden.

Tabel 10 – Belasting voor aanpak coronacrisis

“De overheid maakt extra kosten voor de aanpak van de coronacrisis. Kunt u aangeven wie er volgens u extra belast moeten worden om dit geld binnen te krijgen? Meerdere antwoorden mogelijk” naar eerste stemvoorkeur (N=1.013)

	Totaal	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD	SGP	FvD
Grote bedrijven	64%	57%	61%	61%	74%	88%	70%	77%	68%	73%	65%	55%
Alleen mensen met een hoog inkomen (minimaal 2x modaal, dus vanaf €66.000/jaar)	44%	28%	44%	51%	38%	71%	62%	62%	53%	51%	30%	38%
Burgers	9%	16%	4%	12%	21%	12%	2%	4%	6%	3%	22%	3%
Het midden- en kleinbedrijf (mkb)	4%	8%	5%	3%	4%	1%	2%	5%	12%	4%	7%	0%
Niemand moet extra belast worden	22%	28%	26%	20%	15%	5%	23%	14%	14%	11%	17%	35%
Anders	10%	13%	13%	7%	15%	4%	10%	6%	21%	9%	11%	14%
Weet ik niet	5%	5%	3%	7%	0%	3%	3%	4%	4%	9%	4%	2%

3 Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van donderdag 3 september tot dinsdagochtend 8 september 2020. Er werkten in totaal 2.053 Nederlanders mee aan dit onderzoek.

De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Het grootste deel van de deelnemers 1.913 is afkomstig uit het I&O Research Panel. Daarnaast vulden 140 Nederlanders de vragenlijst in via het panel van PanelClix.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent.

Bij een steekproef van $n=2.053$ en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2019). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

